

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра інформатики, кінезіології та кіберспорту

Свістельник І. Р.

ЛЕКЦІЯ № 1

Інформаційне суспільство та інформаційна культура

з навчальної дисципліни

„ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ”

галузь знань 24 „Сфера обслуговування”

спеціальність 241 „Готельно-ресторанна справа”

рівень вищої освіти – бакалавр

факультет туризму

ТЕМА 1. Інформаційне суспільство та інформаційна культура

План:

1. Предмет та основні завдання навчальної дисципліни.
2. Загальні відомості про інформацію, інформаційну систему, інформаційні технології, інформаційну культуру.

Інформація (від латинського *informatio* – роз'яснення, викладання) – це відомості, що передаються в усній, письмовій та іншій формі (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів тощо). Із середини ХХ ст. інформація є загальнонауковим поняттям, яке увібрало в себе обмін відомостями між людьми, людиною та інформаційною системою; є одним з основних понять кібернетики.

Інформація у сучасному суспільстві є одним з фундаментальних понять у науці. Інформація передається у вигляді повідомлень за допомогою певного середовища і виступає каналом зв'язку. У розвитку інформації величезну роль відіграли мова, писемність, книгодрукування, телеграф, телефон, створення сучасних комп'ютерних технологій. Одночасно змінювалися обсяги інформації, її глибина та рівень. З'явилася нова інформаційна індустрія – виробництво технічних засобів, методів, форм, технологій для збереження, опрацювання та отримання інформації (а відповідно нових знань), розвиток телекомунікації – дистанційної передачі даних із застосуванням комп'ютерних мереж та сучасних технічних засобів зв'язку. Основними складовими інформаційної індустрії стало нарощення швидкості поширення інформації, збільшення її обсягів, прискорення опрацювання, збільшення використання зворотних зв'язків, збільшення обсягу створення нової інформації та її впровадження; наочне відображення інформації; зростання технічної оснащеності.

Сьогодні інформація існує у вигляді текстів, малюнків, креслень, фотографій, світлових або звукових сигналів; радіохвиль, електричних імпульсів; магнітних записів; жестів і міміки. Вона має властиві їй особливості: достовірність, повноту, точність, цінність, своєчасність, зрозумілість, доступність. Достовірність відображає справжній стан справ; повнота дає можливість приймати рішення; точність визначає ступінь близькості до реального стану; цінність залежить від важливості інформації; своєчасність потрібна для очікуваного результату, зрозумілість для зменшення мовних проблем, а доступність дозволяє отримувати інформацію без перешкод.

Як окреме наукове поняття інформація виникла ще на початку ХІХ століття і трактувалася як спілкування, передання повідомлень. Пізніше термін „інформація” почали застосовувати як опис фактів у журналістиці. У середині ХХ ст. із журналістики він поширився на галузь природничих наук, практику управління народним господарством та сферу наукових комунікацій. Філософська категорія пізнання пов'язала інформацію з категорією

відображення, що виявилось методологічною сутністю цього поняття: його сутність та функції почали розглядати на основі інтеграції філософії.

Інформація застосовувалася спочатку як статистичний напрям у працях К. Шеннона та Р. Хартлі. Згодом, з виходом фундаментальних наукових робіт Н. Вінера, поняття інформації стало об'єктом досліджень для багатьох наук. Найважливіші результати філософського осмислення поняття інформації систематизував та узагальнив А. Д. Урсул. Він відзначав, що жодне тлумачення інформації не може звестися до якогось одного змісту: відомості отримують у процесі пізнання і фіксують у системі точних понять, суджень, висновків, теорій та гіпотез. Вони адекватно відображають явища і закони зовнішнього світу та духовної діяльності людей.

У довідковій літературі поняття „інформація” трактується як роз'яснення, викладання (українська енциклопедія), сукупність певних відомостей, даних (словник кібернетики), обізнаність у відомостях про що-небудь (логічний словник), як зміст повідомлення (термінологічний словник), сукупність будь-яких відомостей та знань (філософський словник), відомості, що містять фактичні дані (тлумачний словник). Дослідники у галузі інформатики трактують інформацію як роз'яснення та висловлювання, як знаковий варіант, як факти, цифри і змістові зв'язки між ними; висловлюють ідею парності категорій „інформація” та „управління”.

Спілкування, комунікація, обмін інформацією властиві людині. Одержання інформації з довкілля, її аналіз і генерація складають одну з основних функцій людини, що відрізняє її від іншого живого світу. Інформація дозволяє людині орієнтуватися в оточенні, стимулює її діяльність, визначає поведінку, забезпечує життєдіяльність. З часом інформацію починають трактувати як спосіб зв'язку компонентів із системою в цілому, а системи – із середовищем. Інформацію розглядають як розширення знань, як перетворену форму знання, у якій це знання подано.

Сьогодні інформацію поділяють на такі основні види: **наукову**, що складається з рефератів, книг, журнальних статей, збірників наукових праць; **економічну**, яка забезпечує функціонування економіки і є найважливішим видом інформації; **технологічну**, яка характеризується перетворенням сировини в готову продукцію та **соціальну**, як процес комунікації між людьми (комунікаційна культура). Ця інформація має різні види (світоглядна, правова, публіцистична, релігійна, культурна, побутова, естетична, медична) і виконує відповідні функції: комунікативну, пізнавальну та управлінську. Комунікативна функція полягає у передачі інформації від джерела до користувача: це безпосередній діалог між особистостями, виступи на аудиторію, підготовка результатів досліджень до друку (стаття, звіт, доповідь, монографія, підручник), видавничі та поліграфічні процеси, книготорговельні заклади, пошук, накопичення, зберігання та використання інформації. Пізнавальна функція зв'язує соціальну інформацію із соціальним пізнанням; управлінська стосується функції творення.

Найпоширенішим процесом комунікації є розповсюдження наукової інформації. Наукова інформація відображає явища та закони природи, суспільства й суспільної думки і використовується в суспільно-історичній практиці. Наукову інформацію поділяють *на чотири важливі види*: наукова інформація, отримана у процесі пізнання об'єктивних закономірностей природи, суспільства і думки; наукова інформація як опрацювання та узагальнення логічної думки; наукова інформація як відображення явищ і законів природи – відображення реальної дійсності; наукова інформація як засіб використання в суспільному житті.

Наукова інформація поширюється певними формами, засобами і методами, основою її є інформаційний документ, що становить одиницю інформаційного ресурсу.

З розвитком інформації з'являються терміни „*інформаційна система*”, „*інформаційна технологія*”, „*інформаційно-комунікаційна технологія*”, „*інформаційна культура*”, „*цифрова культура*”. Вони пов'язані з галузями знань, де проводяться наукові дослідження. Людина отримує інформацію шляхом сприйняття повідомлень у просторі, часі або у процесі навчання. Інформація пов'язується з процесом пізнання людиною навколишнього світу, вимоги до неї зростають, потоки збільшуються, перетворюються в інформаційну систему. Система не тільки розповсюджує інформаційні дані, але й активно впливає на формування та отримання знань.

Інформаційні системи збирають, накопичують, зберігають, обробляють та видають на замовлення інформацію у вигляді відомостей, необхідних користувачеві. Завдяки розвитку інформаційних технологій з'явилася можливість швидкого накопичення і компактного зберігання великих обсягів інформації із застосуванням сучасних систем уведення і виведення, а також збереження інформації – комп'ютерів. Комп'ютеризація сприяла накопиченню інформації та об'єднанню різних її видів в інформаційні системи.

До відомих інформаційних систем належать бібліотеки та архіви, головним завданням яких є збирання, опрацювання, збереження й розповсюдження інформації, а також забезпечення доступу до їхнього змісту; бази даних, які створюють для складання та ведення систематичного каталогу і предметних покажчиків (окрім того, бази даних формують і тематичну інформацію).

Інформаційні системи функціонують для обміну інформацією між джерелами і потенційними користувачами.

Інформаційна технологія, що з'явилася разом із комп'ютерами і засобами комунікації, дає можливість подолати просторові перешкоди під час передачі різних інформаційних повідомлень, а також суттєво змінює необхідність мати локальні сховища інформації. Розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій дав поштовх до розвитку суспільства, орієнтованого на використання різної інформації, і таке суспільство отримало назву „інформаційне”. Для інформаційного суспільства характерне збільшення

ролі інформації та знань, зростання частки інформаційних комунікацій, інформаційних продуктів та інформаційних послуг, створення глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних джерел і задоволення соціальних та особистих потреб в інформації. Таким чином до терміну „*інформаційна технологія*” додався термін „*інформаційно-комунікаційна технологія*”.

Щоб працювати з інформаційною системою та застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності, потрібні сформовані навички ефективної взаємодії з інформаційним середовищем уже на початковому етапі професійної діяльності. Цьому сприяє інформаційна культура, яка формується впродовж усього життя людини. *Інформаційна культура* є однією зі складових загальної культури людини, сукупністю інформаційного світогляду і системи знань та вмінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність з оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і сучасних інформаційних технологій. Вона є найважливішим чинником успішної професійної і непрофесійної діяльності в інформаційному суспільстві. Інформаційний світогляд є системою поглядів людини на світ інформації і місце у ньому, світ, де зосереджені переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльність. Інформаційний світогляд тісно пов'язаний з мотивацією діяльності людини, яка визначає успішність її інформаційної підготовки. Інформаційну підготовку особистості характеризують такі компоненти, як уміння самостійно сформулювати свою інформаційну потребу (запит) і висловити її; знання інформаційних ресурсів; знання можливостей інформаційно-пошукових систем (бібліотеки, мережа інтернет) і вміння використовувати ці можливості; уміння вести інформаційний пошук: знати основні алгоритми пошуку інформації залежно від виду інформаційного запиту (адресний, тематичний, фактографічний); уміння опрацьовувати знайдену інформацію: оформляти результати власної інформаційно-аналітичної діяльності, критично мислити, розуміти, оцінювати і творчо використовувати інформацію.

Основу інформаційної культури становлять знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках. Інформаційна культура є показником професійної культури. *Складовими інформаційної культури* є вміння користування даними, інформацією для вирішення теоретичних і практичних завдань; уміння зберігати і передавати інформацію; ефективно використовувати інформаційні системи. Інформаційна культура базується на методологічному, світоглядному, загальноосвітньому та загальнокультурному підґрунті і проявляється у застосуванні навичок пошуку, опрацювання та представлення інформації на основі відповідної системи наукових понять, принципів і законів як необхідних чинників пізнання та відображення об'єктивної реальності.

Велике значення у формуванні інформаційної культури відіграє освіта, що готує фахівця інформаційного суспільства, формуючи у нього навички та вміння диференціації інформації, визначення значущої інформації, критерії її оцінки, опрацювання та використання.

Поняття інформаційної культури сьогодні базується на двох фундаментальних поняттях – інформація і культура. З точки зору останньої інформаційна культура розглядається як складова процесу формування культури особистості, є частиною її загальної культури і визначає культуру пошуку інформації, культуру сприйняття інформації, вміння опрацьовувати інформацію, її аналізувати, підвищувати власну інформаційну компетентність, чітко й доказово обґрунтовувати результати наукової або навчальної діяльності. З точки зору інформації поняття „інформаційна культура”, яке є її складовою, включає в себе:

1. **Пошук інформації** (самостійне знаходження джерела):

- вміння формулювати інформаційний запит;
- вміння користуватися каталогами та картотеками бібліотек;
- знання принципів систематизації інформації, основ її класифікації;
- вміння знайти потрібну інформацію в мережі інтернет;
- вміння правильно складати списки використаних джерел в наукових роботах.

2. **Опрацювання інформації:**

- знання структури інформаційно-пошукової системи (традиційної (каталогів, картотек) та електронної – мережі інтернет);
- орієнтація у різних джерелах інформації (навчальні, наукові, довідкові, науково-популярні тощо);
- вміння логічно працювати з літературою;
- вміння аналізувати та синтезувати інформацію: конспектувати, анотувати, реферувати, готувати огляди, складати бібліографічний опис видання, посилатися на інформаційне джерело, оформляти цитату, список використаної літератури.

3. **Використання інформації:**

- вміння використовувати зібраний інформаційний матеріал;
- володіння технологією інформаційного самозабезпечення.

Визначають *декілька рівнів сформованості інформаційної культури: низький*, коли особистості властиве формальне сприйняття знань, відсутність пізнавальної активності, пасивність в особистому отриманні потрібної інформації, незнання видів і форм інформації, наявних інформаційно-пошукових систем; *середній*, який характеризується свідомими засвоєнням знань, самостійністю суджень і зацікавленістю в отриманні інформаційних умінь та навичок, сформованістю вміння знаходити потрібну інформацію за допомогою інформаційно-пошукових систем; *високий* рівень, коли особистість вирізняється здатністю аналізувати засвоєні знання, творчим підходом до інформаційної діяльності, професійно сформованими навичками та вміннями використання інформації як у повсякденному житті, так і в освітній та науковій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Антонченко М. О. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури [Електронний ресурс]. – URL: https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/2/25.pdf
2. Бородкін Г. Модель цифрової компетенції студентів / Георгій Бородкін // Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. – 2018. – № 1. – С. 27–41.
3. Палеха Ю. І. Інформаційна культура : навч. посіб. / Ю. І. Палеха. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. – 400 с.
4. Стеценко І. Б. Складові інформаційної культури та інформаційної грамотності педагогів [Електронний ресурс]. – URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp5/stecenko.pdf